

ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΣ

Παρουσίαση

ενός νέου

προγράμματος

■ Του ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Κ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΙΚΟ πρόγραμμα Βιβλιόφιλος είναι αποτέλεσμα μακρόχρονης έρευνας και ανάπτυξης. Στόχος του είναι η μεθοδική οργάνωση των βιβλιογραφικών εργασιών μέσα από ευρείες και αποδοτικές υπηρεσίες. Χρησιμοποιεί ένα φιλικό και εύχρηστο περιβάλλον εργασίας με κατανοητά μηνύματα, χωρίς ξενόγλωσσους όρους και με οδηγίες χρήσης διαθέσιμες παντού. Βασίζεται στο σχεδιακό σύστημα διαχείρισης βάσεων δεδομένων, παρέχει μια ιδιαίτερη και ευέλικτη μέθοδο μετακίνησης μεταξύ των αρχείων και διαθέτει πολλαπλές μεθόδους αναζήτησης. Καλύπτει όλα τα ταξινομικά συστήματα, προσφέρει δυνατότητες αυτοματισμού της συστηματικής θεματογραφίας και επιτρέπει την αναφορά πολλαπλών συγγραφέων, τίτλων και θεμάτων για κάθε βιβλίο. Η αλφαβητική ταξινόμηση γίνεται σε απόλυτα σωστή λεξικογραφική σειρά στα ελληνικά και αγγλικά.

Όταν μια εικόνα αξίζει όσο χίλιες λέξεις, δύσκολα μεταφέρεται μέσω ενός άρθρου ή εντύπωση που δημιουργεί ένα νέο, έγχρωμο, παραθυρικό πρόγραμμα. Δεν θα σας ζητήσω λοιπόν να παρακολουθήσετε με τη φαντασία σας την οπτική περιγραφή του προγράμματος Βιβλιόφιλος (όποιος θέλει μπορεί ευχαρίστως να το δει) αλλά θα αναφερθώ μόνο σε θέματα σχετικά με τη σχεδίασή του και τις δυνατότητες που προσφέρει.

Ο πρόσφατος εκσυγχρονισμός της τεχνολογίας του τρόπου λειτουργίας των υπολογιστών έθεσε νέους στόχους στην ανάπτυξη του λογισμικού. Η απλή αυτοματοποίηση των εργασιών δεν αποτελεί πλέον τον μοναδικό σκοπό. Φιλικότητα, προσαρμοστικότητα και ευελιξία είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που θα κρίνουν τις προτιμήσεις των χρηστών καθώς η μέθοδος επικοινωνίας με τον υπολογιστή αποκτά μεγαλύτερη σημασία.

Στο Βιβλιόφιλος έχει δοθεί προτεραιότητα στη δημιουργία ενός κατανοητού, ευχάριστου, σταθερού περιβάλλοντος εργασίας που εμπνέει εμπιστοσύνη. Έχει τη μορφή ενός ανοικτού

συστήματος όπου όλες οι πληροφορίες είναι άμεσα προσπελάσιμες. Για παράδειγμα, είναι πολύ εύκολο το "ξεφύλλισμα" των δελτίων ενός καταλόγου, η αναζήτηση ενός βιβλίου με συνδυασμό κριτηρίων ή η κατά βούληση διαλογή δελτίων για εκτύπωση. Το κύριο στοιχείο είναι η άνεση κίνησης μέσα στα αρχεία.

Η οργάνωση του προγράμματος βασίζεται στην αυτόματη ταξινόμηση του κάθε νέου δελτίου σε διάφορους καταλόγους, οποιοσδήποτε από τους οποίους μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ελεύθερη αναζήτηση, ανάγνωση, διαλογή ή εκτύπωση των δελτίων. Ταυτόχρονα, ορισμένα στοιχεία συμπληρώνονται αυτόματα σε αντίστοιχα ευρετήρια, όπως το ευρετήριο των τίτλων όπου αναφέρονται μόνον οι τίτλοι όλων των βιβλίων ταξινομημένοι αλφαβητικά.

Η αναζήτηση ενός βιβλίου είναι επιτυχής ακόμα και μέσω δευτερευόντων στοιχείων. Λογούχαρη, αν το ζητούμενο βιβλίο είναι μια συλλογή διηγημάτων από την οποία γνωρίζουμε μόνον τον συγγραφέα ενός από τα διηγήματα τότε θα ανοίξουμε το ευρετήριο των συγγραφέων από όπου θα διαλέξουμε το όνομα του συγγραφέα και θα ζητήσουμε να δούμε περιληπτικά τα βιβλία του (εμφανίζοντας μόνον τον τίτλο, εκδότη και έκδοση). Όταν διαλέξουμε ένα από τα βιβλία θα παραπεμφθούμε στον δελτιοκατάλογο για να εξετάσουμε αναλυτικά τα στοιχεία του συγκεκριμένου βιβλίου. Αν τελικά δεν διαλέξαμε το σωστό βιβλίο τότε εύκολα μπορούμε να εξετάσουμε τα επόμενα ή προηγούμενα δελτία βιβλίων του ίδιου συγγραφέα. Εξίσου εύκολα μπορούμε να εξετάσουμε και τα βιβλία των επόμενων ή προηγούμενων συγγραφέων, στην περίπτωση που διαλέξαμε λάθος συγγραφέα ή όταν υπάρχουν πολλοί συγγραφείς με παρόμοιο όνομα. Η διαδικασία που αναφέρθηκε δεν είναι υποχρεωτική: μπορεί να συντομευθεί ανοίγοντας κατευθείαν τον κατάλογο των δελτίων ταξινομημένων ανά συγγραφέα και ζητώντας να τοποθετηθούμε στο πρώτο βιβλίο του συγγραφέα που επιθυμούμε. Με αντίστοιχο

τρόπο μπορούμε να βρούμε το ίδιο βιβλίο γνωρίζοντας μόνον τον τίτλο ενός από τα διηγήματα ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο και χρησιμοποιώντας τους κατάλληλους καταλόγους.

Δεν υπάρχει περιορισμός στο συνδυασμό των μεθόδων αναζήτησης που χρησιμοποιούνται ούτε στη σειρά με την οποία ανοίγονται τα διάφορα ευρετήρια και οι κατάλογοι. Σημαντικό βοήθημα αποτελεί η δυνατότητα του αλληπάλληλου ανοίγματος αρχείων το ένα πάνω στο άλλο, όπως στοιβάσουμε έγγραφα πάνω στο γραφείο μας. Θα μπορούσαμε να ανοίξουμε πέντε αρχεία το ένα μετά το άλλο, πρώτα το ευρετήριο τίτλων, μετά τον κατάλογο δελτίων ανά τίτλο, μετά το ευρετήριο θεμάτων, μετά τον κατάλογο βιβλίων ανά κατηγορία και μετά το ευρετήριο γλωσσών. Πατώντας ένα πλήκτρο θα μπορούσαμε να επιστρέψουμε από το ευρετήριο γλωσσών (5ο αρχείο) στον κατάλογο βιβλίων ανά κατηγορία (4ο αρχείο) και ξαναπατώντας το ίδιο πλήκτρο να επιστρέψουμε στο ευρετήριο θεμάτων (3ο αρχείο) και ούτω καθεξής. Επιπλέον, θα μπορούσαμε από το ευρετήριο γλωσσών (5ο αρχείο) να επανέλθουμε κατευθείαν στον κατάλογο δελτίων ανά τίτλο (2ο αρχείο). Το σύστημα αυτό λειτουργεί πραγματικά όπως μια στοίβα εγγράφων στην οποία προσθέτουμε, αφαιρούμε και φέρνουμε στην κορφή οποιοδήποτε έγγραφο επιθυμούμε, διατηρώντας το πάντα ανοικτό στη σελίδα που το χρησιμοποιούμε.

Ορισμένες φορές δεν είναι γνωστή η μορφή με την οποία έχει συμπληρωθεί κάποιο στοιχείο: με κεφαλαία ή μικρά γράμματα, με ή χωρίς σύντμηση, με ή χωρίς τόνο, με σωστή ή λανθασμένη ορθογραφία. Σε αυτές τις περιπτώσεις είναι εξαιρετικά χρήσιμη η δυνατότητα εμφάνισης, ας πούμε, μόνον των εκδοτών που αρχίζουν από το γράμμα "Κ". Καθώς πληκτρολογούνται τα αρχικά γράμματα περιορίζονται οι εμφανιζόμενοι εκδότες σε αυτούς που αρχίζουν μόνον από αυτά τα γράμματα. Στο ακόλουθο παράδειγμα αρκεί να πληκτρολογηθούν μόνον τα δύο γράμματα

"ΚΝ" για να επιλεγεί ο εκδοτικός οίκος "Κνωσός", καθώς κανένας άλλος οίκος δεν αρχίζει από αυτά τα δύο γράμματα:

Καστανιώτης
ΚΕΔΡΟΣ
Κλεισιούνης
Κνωσός
ΚΟΛΛΑΡΟΣ

Για τη σωστή καταλογογράφηση και την επιτυχία των αναζητήσεων είναι απαραίτητη η σωστή λεξικογραφική ταξινόμηση στα

Ελληνικά, ικανότητα που παρέχει το Βιβλιοφίλος. Το πρόβλημα της ταξινόμησης οφείλεται στις ακατάλληλες εσωτερικές θέσεις των γραμμάτων μέσα στους υπολογιστές και απαιτεί ιδιαίτερο προγραμματισμό για να ξεπεραστεί. Στον αριστερό πίνακα συγγραφέων έχει χρησιμοποιηθεί η κοινή ταξινόμηση ενώ στον δεξιό πίνακα των ίδιων συγγραφέων έχει χρησιμοποιηθεί η σωστή λεξικογραφική ταξινόμηση:

Προσέξτε πόσο διαφορετικοί είναι οι δύο πίνακες παρόλο που περιέχουν τα ίδια ονόματα. Τα βασικά λάθη στον αριστερό πίνακα είναι ότι τα ονόματα χωρίζονται σε δύο ξεχωριστές ομάδες, με τα ονόματα γραμμένα στα κεφαλαία (Βαρέλης μέχρι Βουτυράς) να προηγούνται, και ότι πολλά ονόματα με τόνους ή διαλυτικά βρίσκονται σε λάθος θέση ("Βλάμη" μετά από "Βλούμπη", "Βοίσκου" και "Βοϊβόδας" μετά από "Βογάσαρης", "Βοϊβό-

δας" μετά από "Βοίσκου", "Βάρνα-

λης" μέχρι "Βέσ-

σος" να έπονται όλων των άλλων ενώ θα έπρεπε να είναι μεταξύ των πρώτων). Αντίθετα στον δεξιό πίνακα τηρείται αυστηρά η σωστή λεξικογραφική ταξινόμηση με τα όλα τα ονόματα στη σωστή τους θέση ανεξάρτητα από το αν είναι γραμμένα με μικρά ή κεφαλαία, με τόνο ή χωρίς, με διαλυτικά ή χωρίς. Όταν τα ονόματα είναι λίγα, όπως εδώ, τότε το επιθυμητό όνομα βρίσκεται με μια γρήγορη ματιά ακόμα και όταν είναι ταξινομημένο σε λάθος θέση, καθώς όμως τα ονόματα πληθαίνουν γίνεται πρακτικά αδύνατη η ανεύρεση των ονομάτων που έχουν ταξινομηθεί λάθος. Η σωστή λεξικογραφική ταξινόμηση ξεπερνά αυτά τα προβλήματα και ταυτόχρονα δίνει το πλεονέκτημα ότι δεν έχει σημασία η μορφή με την οποία γίνεται η πληκτρολόγηση κατά την αναζήτηση: ο

ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΣ **Παρουσίαση ενός** **νέου προγράμματος**

ΛΑΘΟΣ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ

- * Βαρέλης, Φώτης
- * Βλάχος, Άγγελος
- * Βουτυράς, Δημοσθένης
- Βασιλείου, Αλέκος
- Βενέζης, Ηλίας
- Βιζυηνός, Γ.Μ.
- Βλαχοδημητράκος, Γιώργος
- Βλούμπη, Αύα
- * Βλάμη, Εύα
- Βογάσαρης, Άγγελος
- * Βοίσκου, Ελένη
- * Βοϊβόδας, Χρήστος
- Βρίχου, Μαρία
- * Βάρναλης, Ν.
- * Βέργης, Κλεάνθης
- * Βέσσος, Νικόλαος

ΣΩΣΤΗ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ

- Βαρέλης, Φώτης
- Βάρναλης, Ν.
- Βασιλείου, Αλέκος
- Βενέζης, Ηλίας
- Βέργης, Κλεάνθης
- Βέσσος, Νικόλαος
- Βιζυηνός, Γ.Μ.
- Βλάμη, Εύα
- Βλαχοδημητράκος, Γιώργος
- Βλάχος, Άγγελος
- Βλούμπη, Αύα
- Βογάσαρης, Άγγελος
- Βοϊβόδας, Χρήστος
- Βοίσκου, Ελένη
- Βουτυράς, Δημοσθένης
- Βρίχου, Μαρία

Οι αστερίσκοι (*) σημειώνουν τα ονόματα που είναι ταξινομημένα λάθος.

συγγραφέας "Βοϊβόδας" του παραδείγματος θα βρεθεί πληκτρολογώντας "ΒΟΪΒ", "βοΙΒ", "Βοίβ" ή με οποιονδήποτε άλλο συνδυασμό των πρώτων του γραμμάτων.

Είναι πολλές οι βιβλιοθήκες, ιδίως οι ειδικές, που επιθυμούν να δημιουργήσουν οι ίδιες ένα ταξινομικό σύστημα που να καλύπτει τις συγκεκριμένες τους ανάγκες. Τα ταξινομικά συστήματα χωρίζονται σε δύο βασικές ομάδες, τα επίπεδα και τα δενδροειδή. Στα επίπεδα

ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΣ Παρουσίαση ενός νέου προγράμματος

ταξινομικά συστήματα περιέχονται χωριστά υποδιαιρέσεις.

Στα δενδροειδή κάθε κατηγορία μπορεί να περιέχει άλλες υποδιαιρέσεις οι οποίες με τη σειρά τους μπορούν να περιέχουν περαιτέρω υποδιαιρέσεις δημιουργώντας ένα "δένδρο" με πολλές "διακλαδώσεις". Το συνηθισμένο πλεονέκτημα των επίπεδων ταξινομικών συστημάτων είναι η ευκολία ανεύρεσης μιας κατηγορίας όταν το όνομά της είναι γνωστό ενώ το μειονέκτημά τους είναι η δυσκολία επιλογής της κατάλληλης κατηγορίας όταν δεν υπάρχει κάποια στοιχειώδης ομαδοποίηση. Αντίθετα, το συνηθισμένο πλεονέκτημα των δενδροειδών ταξινομικών συστημάτων είναι η ευκολία επιλογής της κατάλληλης κατηγορίας ενώ το μειονέκτημά τους είναι η δυσκολία ανεύρεσης μιας κατηγορίας όταν το όνομά της είναι γνωστό αλλά όχι και η θέση της στο "δένδρο". Στο Βιβλιόφιλος συνδυάζονται τα πλεονεκτήματα αμφοτέρων των συστημάτων καθώς μπορούν να συνυπάρχουν και οι δύο δομές: ενδεικτικά, οι κατηγορίες του δεκαδικού συστήματος Dewey μπορούν να εμφανίζονται εναλλακτικά με τις ακόλουθες δύο δομές (αναφέρονται συνοπτικά για λόγους χώρου):

ΕΠΙΠΕΔΗ ΔΟΜΗ

- 000 Γενικά
- 010 Βιβλιογραφίες
- 011 Γενικές
- 012 Προσώπων
- 013 Λογοτεχνών
- 020 Βιβλιοθηκονομία
- 021 Κοινωνία
- 022 Φυσικός χώρος
- 023 Προσωπικό
- 030 Εγκυκλοπαίδειες
- 031 Αμερικάνικες
- 032 Αγγλόφωνες
- 033 Γερμανικές
- 100 Φιλοσοφία
- 110 Μεταφυσική
- 111 Οντολογία
- 112 Ταξινόμηση
- 113 Κοσμολογία
- 120 Γνώση
- 121 Επιστημολογία
- 122 Αιτία
- 123 Ελευθερία
- 130 Παραφυσικά
- 131 Λαϊκή
- 132
- 133 Παραψυχολογία

Αυτές οι ιδιότητες δημιουργίας και χρήσης σχεδόν οποιουδήποτε ταξινομικού συστήματος επεκτείνονται και στον θεματικό κατάλογο. Επιπλέον, οι κατηγορίες και τα θέματα οργανώνονται με συστηματικές παραπομπές από και προς ανώτερα, σχετικά και κατώτερα λήμματα και παραπομπές από και προς μη χρησιμοποιούμενα λήμματα. Η διαχείριση των παραπομπών γίνεται αυτόματα από το σύστημα εκτός από τις παραπομπές προς σχετικά ή από μη χρησιμοποιούμενα λήμματα που πρέπει να ορίζονται από τον χρήστη, αλλά

ακόμα και σε αυτές τις περιπτώσεις η επαναπαραπομπή (από το παραπεμπόμενο λήμμα προς το παραπέμπον) συμπληρώνεται αυτόματα. Σε συνδυασμό με την ευχέρεια αναφοράς απεριόριστων θεμάτων (ή λέξεων-κλειδιά) σε κάθε δελτίο βιβλίου, προσφέρεται μια ισχυρή μέθοδος μαζί με όλες τις απαραίτητες διευκολύνσεις για την οργάνωση ενός εκτεταμένου και συστηματικού θεματικού καταλόγου.

Εκτός από την αυτοματοποίηση των διαδικασιών πρέπει να παρέχονται και διευκολύνσεις που δεν είναι δυνατές σε ένα χειρογραφικό σύστημα. Ακολουθώντας αυτό το πνεύμα, το πρόγραμμα υποβοηθά τη συμπλήρωση των νέων δελτίων συμπληρώνοντας αυτόματα διάφορα πεδία που τυχόν μένουν κενά: αν δεν συμπληρώσει ο χρήστης το όνομα του συγγραφέα τότε κατά την καταχώριση του δελτίου το πρόγραμμα συμπληρώνει το κείμενο "[χωρίς συγγραφέα]" στη θέση του ονόματος. Όταν υπάρχουν πολλαπλοί συγγραφείς τότε μετά το όνομα του καθενός προσθέτει το κείμενο "et al.". Σαν αριθμός εισαγωγής μπορεί να συμπληρώνεται από τον χρήστη ή να δημιουργείται αυτόματα από τα πρώτα γράμματα του συγγραφέα, τίτλου, εκδότη, τόπου, χρονολογίας ή γλώσσας και αντίστοιχα να συμπληρώνεται και η θέση του βιβλίου στην κατηγορία. Αυτές και οι διάφορες άλλες δυνατότητες είναι ρυθμιζόμενες σύμφωνα με τις προτιμήσεις της κάθε βιβλιοθήκης: αντί "[χωρίς συγγραφέα]" μπορεί να συμπληρώνεται "χ.σ." ενώ μπορεί να καταργηθεί η ιδιαίτερη ένδειξη ότι υπάρχουν πολλαπλοί συγγραφείς. Πέρα από αυτούς τους αυτοματισμούς και τις ρυθμίσεις, το πρόγραμμα εκτελεί περισσότερους από εβδομήντα ελέγχους κατά την καταχώριση νέων δελτίων προκειμένου να εξασφαλίζεται η σωστή συμπλήρωση των στοιχείων για παράδειγμα, είναι αδύνατο να καταχωριστούν δύο βιβλία με τον ίδιο συγγραφέα, τίτλο, εκδότη και έκδοση, να καταχωριστούν δύο βιβλία με το ίδιο ISBN ή αριθμό εισαγωγής, να μη συμπληρωθεί ούτε το όνομα του συγγραφέα ούτε ο τίτλος ή να καταχωριστεί το ίδιο ISSN σε διαφορετικές σειρές.

Τα δελτία, οι κατάλογοι, τα ευρετήρια και γενικά όλες οι δυνατότητες που προαναφέρθηκαν μπορούν να μεταφραστούν και σε ξένες γλώσσες, ταυτόχρονα με τα ελληνικά. Η βιβλιοθήκη λοιπόν μπορεί να έχει μεταφρασμένα, ως πούμε στα αγγλικά, όλα ή επιλεγμένα δελτία (με τα πλήρη στοιχεία τους) μαζί με όλους τους αντίστοιχους καταλόγους και ευρετήρια. Έχει ληφθεί μέριμνα ώστε τα τμήματα του προγράμματος να προσαρμόζονται στη γλώσσα μετάφρασης του δελτίου: για παράδειγμα, ενώ σε ένα πρωτότυπο δελτίο βιβλίου που δεν έχει συγγραφέα συμπληρώνεται αυτόματα το κείμενο "[χωρίς συγγραφέα]", στην αγγλική μετάφραση του δελτίου συμπληρώνεται αυτόματα το κείμενο "[without author]".

Τελικά, ίσως τα κυριότερα χαρακτηριστικά του Βιβλιόφιλος είναι η έμφαση στην κάλυψη βιβλιογραφικών αναγκών, η φιλική μέθοδος επικοινωνίας με τους χρήστες και η μεγάλη προσοχή με την οποία έχει σχεδιαστεί η κάθε λεπτομέρεια της λειτουργίας του. ■

ΔΕΝΔΡΟΕΙΔΗΣ ΔΟΜΗ

000 Γενικά

010 Βιβλιογραφίες

011 Γενικές

012 Προσώπων

013 Λογοτεχνών

020 Βιβλιοθηκονομία

021 Κοινωνία

022 Φυσικός χώρος

023 Προσωπικό

030 Εγκυκλοπαίδειες

031 Αμερικάνικες

032 Αγγλόφωνες

033 Γερμανικές

100 Φιλοσοφία

110 Μεταφυσική

111 Οντολογία

112 Ταξινόμηση

113 Κοσμολογία

120 Γνώση

121 Επιστημολογία

122 Αιτία

123 Ελευθερία

130 Παραφυσικά

131 Λαϊκή

132

133 Παραψυχολογία